

БРИСЕЛ НЕ ЈА ПОДДРЖУВА ИДЕЈАТА ЗА ЈУЖНОБАЛКАНСКА УНИЈА

Бенелукс се албански луксуз

Пишува Светлана Јовановска

Пред повеќе од еден месец, на веб-страниците на познатиот информативен сајт „ЕУ обзервер“, осамна предлогот за „балкански Бенелукс“. Автори на текстот се Австриецот Гинтер Фехлингер и Косовецот Екрем Красниќи, членови на Акциската група за регионална економска и европска интеграција (АГРЕЕИ), невладината организација што стои зад промоцијата на идејата. Првиот е економист кој работи и живее во Тирана, каде што има формирано семејство, додека Красниќи е новинар и аналитичар од Косово, населен во Брисел.

Иницијативата е нова исто како и невладината АГРЕЕИ, во која македонски член е Блерим Река, професор и поранешен амбасадор на Македонија при ЕУ. Според сајтот на АГРЕЕИ, нејзината мисија е „промоција и лобирање, како и координација и преговарање со институциите во Албанија, Косово, Македонија и во Црна Гора, со цел да се зајакнат економската, културната и политичката соработка меѓу четирите земји од јужен Балкан“. Една од мисиите на АГРЕЕИ е и „поддршка за изработка, потпишување и за ратификација на процесите што водат кон повелба за соработка меѓу четирите земји“.

Иницијативата датира од средината на мај, кога Фехлингер и Красниќи решаваат да ја промовираат преку највлијателната европска информативна веб-страница, со која Красниќи понекогаш соработува како новинар. Албанија, Косово, Македонија и Црна Гора

Европската комисија и комесарот Штефан Филе демантираат дека ја поддржуваат идејата за „балкански Бенелукс“ и велат дека се за регионална соработка, генерално, бидејќи придонесува за стабилност и за добрососедски односи

Екрем Красниќи

Платформата е поважна за земјите што не излегуваат на море, отколку за Албанија или за Црна Гора

би требало да ги здружат силите и да изградат нова и постојана структура за соработка, чија цел е зајакнување на нивните политички и економски односи, со крајна заедничка цел - забрзување за членство во ЕУ - пишуваат тие во „ЕУ обзервер“, повторувајќи ја мисијата на АГРЕЕИ.

Само неколку дена подоцна иницијативата доби поддршка од Јануш Бугајски, аналитичар во влијателниот Центар за стратески и меѓународни студии од Вашингтон. Бугајски, во текстот за босански „Дневни Аваз“, вели дека оваа нова структура би дала „свежа енергија во подготовките за членство во ЕУ и би му помогнала на регионот поефикасно да се натпреварува со веќе формираните економии на ЕУ“.

Фехлингер тврди дека идејата за „балкански Бенелукс“ е резултат на неговото седумгодишно искуство како економски консултант во регионот и уверен е дека ваквата соработка може само да ги забрза економскиот развој и ЕУ-интеграцијата. Тој решително демантира дека оваа идеја е креирање или воведување на концептот на голема Албанија на мала врата.

Ваква платформа е поважна за земјите што не излегуваат на море, отколку за Албанија или за Црна Гора, особено сега кога првата е во НАТО, а втората добро напредува кон ЕУ. Вашите соседи се ваши соседи засекогаш

и придобивките од соработката се јасни за сите - вели Красниќи, според кого идејата е добро примена насекаде.

Успешните искуства на Бенелукс (Белгија, Холандија и Луксембург) и Вишеград (Унгарија, Полска, Чешка и Словачка) ја дале идејата за слична постојана структура за соработка меѓу Албанија, Македонија, Црна Гора и Косово. Тие веруваат дека токму тоа им е потребно на овие земји, бидејќи во многу сектори нивната соработка е лимитирана и со пречки. Потребна е, вели Фехлингер, формална и постојана структура што ќе ја координира соработката, а што и би ја институционализирало.

Соработката би требало да почне со меѓувладин договор меѓу Албанија и Косово, со кој би се креирал технички секретаријат. Потоа тој би им испратил покани за зачленување во „Јужнобалканската“ соработка на Македонија и на Црна Гора. Соработката би се фокусирала на трговија, царина, борба против организирани криминал, развој на пограничните региони, инфраструктура, човекова околина, енергија и развој на регионалниот финансиски пазар. Оваа соработка, по примерот на Бенелукс или на Вишеград, би продолжила и по влезот на четирите земји во ЕУ. Конечно, таа би дала нов елан во побрзото постигнување на целта што им е заедничка на четирите земји - влез во ЕУ.

Гинтер Фехлингер, предлагач на иницијативата

Балканскиот Бенелукс е крај на концептот за голема Албанија

❓ Вашата идеја наиде на негативни реакции во Македонија. Ги очекувавте ли?

Г Да. Тешката ситуација во која се наоѓа Македонија е една од причините што не излеговме порано со иницијативата. Балканскиот Бенелукс би бил клучен придонес за македонската краткорочна и долгорочна стабилност, економски развој и влез во ЕУ и во НАТО. Поради грчката блокада со придружувањето, во ваков проект на соработка Македонија би добила јасна солидарност и поддршка од Албанија, Косово и од Црна Гора. Без оглед на тоа кога четирите земји би влегле во ЕУ – датумите се многу различни за секоја од нив – балканскиот Бенелукс би ја зајакнал и подобрил позицијата на регионално и на европско ниво за сите овие земји.

❓ Како го анализирате стравот дека идејата е еден вид креирање голема Албанија на мала врата?

Г Балканскиот Бенелукс е сосема спротивна идеја. Тоа е крај на концептот за голема Албанија. Ние се спротивставуваме на секоја промена на границите. Балканскиот Бенелукс

е заснован на интегритетот на четирите држави на јужен Балкан во нивната сегашна форма, а би бил обезбеден со парламентарна ратификација на повелба во траење од 50 години и, ако треба, со ЕУ и со САД како можни гаранции.

❓ Зошто Србија не е вклучена во идејата?

Г Србија, на извесен начин, е централноевропска земја, слична на Унгарија, Босна или Хрватска, и дел од културната сфера што би можеле да ја наречеме северен Балкан свртен кон Германија и Австрија. Јужен Балкан на четирите земји на балканскиот Бенелукс има поинаква географска и геостратегијска ориентација. Историјата беше повеќе свртена кон Турција, а сегашноста е проамериканска. Соработката со Србија функционира во структури, како што се Регионалниот совет за соработка од Сараево и ЦЕФТА, а сите ќе бидат обединети во ЕУ и, можеби, во НАТО кога Србија ќе биде подготвена за тоа. Освен тоа, непризнавањето на Косово од Србија и од Босна (поради Република Српска) ѝ штети на регионалната интеграција на Косово, а тоа ќе биде

така и во иднина. Веруваме дека Косово не смее да биде жртва на Белград и на Бања Лука и нивниот тежок пристап кон регионалната интеграција и соработка со соседите.

❓ Имате ли поддршка за идејата од другите земји во регионот, од земјите-членки на ЕУ или од Европската комисија?

Г Балканскиот Бенелукс добива голема поддршка, а последните изјави од портпаролот на ЕК, Петер Стано, се охрабрувачки. АГРЕЕИ ќе разговара и со секретаријатот на Бенелукс во Брисел, во септември, а идејата им ја презентиравме на клучните играчи на надворешната политика во регионот. Ако има волја за балкански Бенелукс, сигурно, западните лидери би биле позитивно изненадени и импресионирани и би ја дале својата поддршка. Проектот го испративме до сите делегации во регионот и разговаравме со неколкумина претставници. Одговорот е ист. Топката е во рацете на регионот и од лидерите на овие суверени земји на јужен Балкан зависи дали и со кого сакаат да соработуваат во ваков формат.

Но, тој влез во ЕУ, според авторите на иницијативата, може да потрае многу долго, особено на Косово. Ако се направи аналогија со Хрватска, Косово би се зачленило дури во 2030 година.

Оваа идеја не создава нов политички ентитет на Балканот, туку е во духот на европската: помирување и интегрирање, релативизирање на границите со слободен тек на добра, услуги, капитал и луѓе. И по половина век од функционирањето на Бенелукс - Белгија, Холандија и Луксембург не пропаднаа како држави. Зошто овој модел да не се примени и на Балканот? Стратегијска цел на Косово, Македонија, Албанија и на Црна Гора се ЕУ и НАТО. Не е ли полесно тие да ги хармонизираат своите политики според оние на ЕУ и заедно да ѝ се придружат, елиминирајќи ги така можните сценарија за вето на одделни земји-членки. Веќе седум години тоа е случај со Македонија, гледаме дека тоа е случај и со Косово, кое е блокирано од пет земји-членки, а не сакам ни да помислам дека тоа може да им се случи на Црна Гора и на Албанија - ни изјави Река, додавајќи дека оваа идеја е нов процес на една нова филозофија на Балканот, каде што не границите, не териториите,

Блерим Река

Оваа идеја е процес на една нова филозофија на Балканот, каде што заедничкиот интерес ќе ја определува иднината

не историски нерешените територијални или малцински прашања, туку заедничкиот интерес ќе ја определува иднината. Според официјалната македонска реакција, која дојде од шефот на дипломатијата, на шата земја не е уверена дека таа носи нова вредност.

Од денешен аспект и контекст, идејата за Бенелукс на Балканот нема основа. Прво, европската интеграција е во многу одмината фаза. Кога говориме за движењето на лица, конкретно со две од трите држави веќе имаме движење само со лични карти, со третата работиме на тоа и мислам дека многу брзо може да се очекува тоа да се конкретизира. За протоколот на стоки имаме одлична рамка, тоа е ЦЕФТА, преку која има интегрирање во еден заеднички пазар. Тоа е реализирано во 99 отсто - изјави Никола Попоски. Членовите на невладината АГРЕЕИ, која стои зад иницијативата, велат дека засега на оваа тема разговарале само со косовската претседателка, каде што идејата била добро примена.

Веруваме дека сите политички лидери ќе го одобрат проектот со текот на времето, со оглед на позитивните сигнали што пристиг-

наа од Брисел - вели Красниќи, кој е претставник во ЕУ од невладината организација. Не е тајна дека ЕУ, самата плод на регионална соработка, е голем приврзаник на секаков вид регионално поврзување. Но, идејата за некаков „балкански Бенелукс“ ниту е родена во бриселските канцеларии на Европската комисија (ЕК) или во кабинетите на комесарот за проширување и другите високи европски функционери ниту, пак, засега има посебна поддршка во Брисел.

Приказната дека ЕУ стои зад идејата за „балкански Бенелукс“ или навива за неа е нон-сенс и уште еден производ на балканските куќи - вели еден бриселски дипломат кој побара да остане анонимен.

Самиот комесар неделаво во Брисел изјави дека идејата не е негова, туку дека земјите од регионот се тие што треба да одлучат дали сакаат да одат во потесна регионална соработка за која, според Филе, има простор. Тој, сепак, подвлече два елемента. Пред сè, дека оваа соработка „треба да биде инклузивна, а не ексклузивна“ и дека „треба да ги обедини партнерите во постигнувањето на целта, а тоа е доближување до ЕУ“.

На комесарот очигледно не му се допаѓа тоа што авторите ја ограничуваат иницијативата само на четири земји и сметаат дека Србија, Босна или Хрватска не треба да бидат нејзин дел, бидејќи, како што вели Фехлингер, тие ѝ припаѓаат повеќе на австро-германската сфера на влијание.

Од кабинетот на Филе, исто така, одречно демантираат дека ЕК ја поддржува токму оваа идеја, како што беше објавено во македонските медиуми.

Не е точно дека сум изјавил оти ЕК или комесарот Филе ја поддржуваат оваа специфична иницијатива. Најверојатно сум бил или погрешно разбран или, пак, погрешно цитиран. Она што ние го велите генерално, без да се реферираме на оваа иницијатива и без да ја коментираме, е дека ЕК поддржува регионална соработка, бидејќи тоа ја зајакнува размената меѓу земјите и придонесува за стабилност и за добрососедски односи. Примерите на Вишеград или на Бенелукс се доказ каков резултат може да донесе таква соработка за земјите што учествуваат во неа и за нивните граѓани. Повторувам, општо земено, а и во контекст на Западен Балкан, регионалната соработка и добрососедските односи се важен фактор во процесот на доближување до ЕУ - вели за „Граѓански“ Петер Стано од кабинетот на комесарот за проширување.

Дипломатот со кој разговараше „Граѓански“ тврди дека ни една од четирите спомнати балкански земји не стапила во контакт со ЕК во врска со оваа иницијатива. Мисијата на ЕК е јасна и позната, а тоа е отворање преговори за членство со сите земји од Балканот и потоа нивно членство во ЕУ и тоа секоја според сопствените реформски заслуги и со свој ритам, повторуваат во Брисел, демантирајќи ги написите во македонските медиуми дека ЕК ѝ дала поддршка токму на оваа иницијатива. ■